

A KÖZÖNSÉGES MÉZONTÓFŰ TERMESZTÉSI TECHNOLÓGIÁJA

(*Phacelia tanacetifolia*)

A PHACÉLIA TERMESZTÉS JELENTŐSÉGE

A lágyszárú növények között a legjobban mézelő növény. Méztermelő képessége az 1000 kg/ha hozamot is eléri. A phacélia vagy mézontófű hasznos takarmánynövény is.

Nagy zöldhozama következtében a nyugati országokban kedvelt zöldtrágya növény, ezen kívül termesztésekor a talajban élő fonálférgék erősen gyérülnek. Vetter és Köhnlein (1953) vizsgálatai szerint 260 q/ha zöldhozam esetén a talajban visszamaradt gyökér és szár maradványok elkorhadása után 14 kg nitrogént, 6 kg foszfort, 24 kg káliumot, azonkívül 23 kg kalciumot és 9 kg magnéziumot hagyott vissza. Tehát a talajba kerülő zöldtömeg kedvezően alakítja annak táperőgazdálkodását.

A phacélia az egész ország területén sikeresen termeszthető, kivéve a zord fekvésű tájakat.

Vízigénye a vegetáció során nem nagy, de a virágzás idejéig a mérsékelt meleg, csapadékos időjárás kedvező számára. Száraz tavaszon gyengén fejlődik, a vetés ritka, a növény alacsony marad. A megtermékenyülés után, az érés idején az aszályos időjárásra már kevésbé érzékeny.

A silány homok, a szívós, mély fekvésű vizes területeket nem kedveli. Legmegfelelőbb számára a mélyrétegű, jó vízgazdálkodású és tápanyagban gazdag vályogtalaj, melyből vízszükségletét még szárazságban is zavartalanul fedezheti. A jó minőségű, középkött mezőségi talajokon terem legbővebben és legbiztosabban. Az egyoldalúan nitrogénben dús talajon könnyen megdől.

A PHACÉLIA TERMESZTÉSE

Helye a vetésforgóban:

Önmagával kevésbé fér össze. Egyrészt mert gyomnövelő és érzékeny a gyomok kártételével szemben, másrészt mert a betakarítás folyamán elhullott mag tavasszal kikel, s a phacélia állomány így egyenletlenné válik. Ugyanazon fajtáknál is 3 évig nem kerülhet önmaga után a vetőmag-szaporítás. A gazdaságok vetésszerkezetébe jól beilleszthető. Vetésforgó szempontjából legjobb a két kalászos közé vetése.

Ilyenkor feltétlenül gondoskodnunk kell a megfelelő tápanyag utánpótlásról. A legjobb termést az istállótrágyázott kapás vagy istállótrágyázott rostnövények után adja.

Sűrűsoros vetés esetén ajánlatos gyomfojtó, korán lekerülő növény után vetni. Minden kultúrának nagyon jó előveteménye.

TÁPANYAG, TRÁGYÁZÁS:

Rövid tenyészidejénél fogva könnyen felvehető tápanyagokat kíván, mégsem ajánlatos istállótrágyázott földbe vetni, az istállótrágya gyomnövelő és egyoldalú nitrogénhatása miatt.

Legjobb, ha az előveteményt szerves trágyázzuk. Tápanyagban gazdag talajon az istállótrágyázást követő második, harmadik évben is vethető.

A műtrágyák nemcsak a termés mennyiségére, hanem annak minőségére is jelentős hatással vannak. A foszfor műtrágyák a termés mennyiségét és minőségét egyaránt javítják. Hatását elsősorban a

magtermés növelésében és az érés gyorsításában fejt ki. A szuperfoszfát adagot, ősszel a talaj-előkészítés megkezdése előtt célszerű kiszórni, általában 45-55 kg/ha P_2O_5 mennyiségben.

A káliumtrágya a szarát szilárdítja, a mag csíráképességét fokozza.

Ugyanakkor előmozdítja még a phacélia gyökérzetének fejlődését és a magvak egyenletesebb érését. Káliumműtrágyából javasolt mennyiség a talaj tápanyagtartamától függően 45-65 kg/ha K_2O .

Nitrogénműtrágyát az istállótrágyázott elővetemény után csak mérsékelt adagban szórjunk. Közepes, vagy gyenge talajon a növényeknek nitrogénre kora tavasszal van nagy szükségük, amikor a talajban a felvehető nitrogén még igen kevés. Ezért a 45-60 kg/ha hatóanyag kijuttatása tavasszal, a vetést megelőző talajművelés időszakában ajánlatos.

TALAJELŐKÉSZÍTÉS:

A talaj-előkészítés előtt a legfontosabb feladat a terület kiválasztása. Magtermesztés esetén különös tekintettel kell lenni a tábla meghatározásánál arra, hogy a mézontófü gyomosodásra hajlamos, ezért gyommagvakkal fertőzött területre ne kerüljön.

VETÉS:

A szárazabb április gyakorisága következtében a vetés március második fele és április első hete között optimális. A megkésett vetés csapadék nélkül, hiányos keléssel, tehát kevésebben erősödött növényállománnyal jár együtt, amelynek következménye az egyenetlen érés.

Kifejezetten csak méhlegelőnek és zöldtrágyának május végéig vethető. A túl korai vetés szintén egyenetlen kelést, a kikelt növények megfázását, gyenge fejlődését okozza.

A VETÉS MÓDJA:

Nagyüzemi termesztésnél sűrűsorban, gabonator-távolságra, vagy dupla – kétszeres – gabonator-távra is vethető. A phacélia vetése az országban forgalmazott bármelyik típusú gabonavetőgéppel elvégezhető.

A vetés ajánlott mélysége 2-3 cm, könnyű talajokon 3-4 cm. A kivethető vetőmag mennyisége 8-10 kg/ha. Méhlegelő céljára történő vetés esetén 6-8 kg elégséges, míg zöldtrágyának történő vetés esetén tanácsos 15-20 kg-ot vetni, mivel a nagyobb tőszám esetén nagyobb zöldtömeg érhető el, és a növények szára kevésbé vastagszik meg, így a talajban hamarabb lebomlik. Termőképességben, termésmennyiségben lényeges különbség a sűrű és dupla gabonator-távolságú vetés között nincs. Vetéshez felhasznált vetőmagmennyiség ez utóbbinál 30-40 %-al kevesebb.

NÖVÉNYÁPOLÁS, NÖVÉNYVÉDELEM:

A jó minőségű vetőágy, az optimális idejű vetés mind azt a célt szolgálják, hogy a közismerten gyenge kezdeti fejlődésű phacélia minél előbb megerősödjön. E növénynél a nehézkes kezdeti fejlődés szakasza 25-30 napig tart. Ha ez alatt az idő alatt a gyomok elnyomják a növényt, akkor érdemi termésre nem számíthatunk. Ezért szükséges hangsúlyozni itt is a gyommentességet biztosító vetés előtti mechanikai, majd a kelés utáni vegyszeres gyomirtás fontosságát.

Egyszikű gyomok ellen: a készítmények és kombinációik kijuttathatók a gyomnövények 4-6 leveles fejlettségi stádiumában. Ajánlott szerek: AGIL 100 EC 0,6-1 l/ha, PANTERA 40 EC 0,8-1,5 l/ha, FUSILADE FORTE 0,8-1 l/ha.

Az elgyomosodott kultúránál különösen a Galium, az Avena, a Datura, a Sinapis arvensis, a Raphanus raphanistrum fertőzés okozhat komoly gondokat. A vegyszeres gyomirtás Afalon (0,5L/ha) és Lontrel (0,35 L/ha) szerek felhasználásával történhet.

Állati kártevők és kórokozók a növény állományban jelentős kárt nem okoznak, ezért az ilyen irányú kémiai védekezés szükségtelen.

BETAKARÍTÁS:

A phacéliát az egyenetlen magérés jellemzi. A magvak egy növényen, sőt egy virágzaton belül sem érnek egyszerre. Gyakori eset, hogy a virágzat alsó harmadán a magvak teljesen érettek, míg a felső harmadon még ujjal is könnyen szétnyomhatókat találunk. A növény felső részén lévő magvak érését ilyenkor nem várhatjuk meg, mert a túlérlett alsó virágzatban található magvak kiperegnek. Különösen érvényes ez nagyobb tenyészterületekre telepített állomány esetén.

Aratásra azt az időpontot kell pontosan megválasztani, amikor a legnagyobb mennyiségű, jó minőségű magtermést biztosíthatjuk. Ekkor a virág alsó 60-70 %-a megbarnul, és a benne lévő magvak kávébarnára színeződnek. A virágzat alsó részén lévő magvak már érettek, a középrészen lévő magvak viszont levágás után beérnek, a virágzat hegyén elhelyezkedő éretlenekre pedig nem lehetünk tekintettel.

A tavasszal sok nitrogént kapott, vagy tápanyagban gazdag talajon esős nyár esetén a phacélia aratás idejére sokszor megdől, ezért betakarítása óvatosságot igényel. Nemcsak a betakarítás időpontjának megválasztása, hanem a betakarítás helytelen módszere is nagy veszteségekkel járhat. Sokéves tapasztalat, hogy a phacélia betakarítás módja a két menetben történő betakarítás.

A kombájncséplést a rend 5-10 napos száradása után kell megkezdeni és a lehető legrövidebb idő alatt befejezni, mert az esős, szeles időjárás nagy kárt okozhat.

A szakszerű cséplés rendkívüli gondosságot és körültekintést igényel. A gazdaságok által használatos kombájnok cséplőszerkezetén módosítani nem szükséges. A rendről történő kombájnolásnál ne törekedjünk a tiszta mag begyűjtésére, mert ez esetben sok lesz a betakarítási veszteség. Cséplésnél az időjárás alakulását (szélerősség, légnedvesség, stb.) is figyelembe kell venni. Ha kombájncséplésnél sok a kifejtetlen mag, akkor a kombájnolással még várni kell, mert ez még a rendek vagy rendaljak nedvességére utal.

Törekedni kell a kombájntiszta magtermés tisztításának minél előbbi megkezdésére, a befülledés megelőzése érdekében elsősorban a mag közé került zöld növényrészeket, port, szárrészeket kell eltávolítani.

A szántóföldi szaporítások ellenőrzését, valamint a vetőmagvak minősítését ez esetben is az NÉBIH végzi OECD előírások alapján. A szabványnak, vagy egyéb előírásoknak megfelelő vetőmagtégeket OECD-EWG címkével látja el, az áruról fémzárolási tételenként ún. narancsbizonyítványt és OECD Certifikát-ot állít ki.

Az export céltermeltetés esetén elvégzendő feladatok:

- Származási Bizonyítvány kiállítása, a termelő részére megküldése (termeltető feladata)
- Szántóföldi szemlére bejelentés a területileg illetékes NÉBIH részére
- Szántóföldi szemle elvégzettése az előírt alkalmak szerint, a szemlejegyzőkönyveken tett előírások maradéktalan betartása
- A vetőmagot a fémzárolásig kísérő szemlejegyzőkönyvön a szükséges nyilatkozatok megtétele
- Fémzárolásra bejelentés, fémzárolás